

**Erasmi a Chokier Tractatus iurisdictionis ordinariae in
exemptos, illorumque exemptione ab ordinaria
iurisdictione**

in duos tomos distinct.

I. Scholia in Constitutionem Concilii Lateranensis. II. Conservatorias
Ecclesiasticas quaest. 130. III. Conservatorum Laicorum materiam,
Tribunali viginti duûm virum Leod. adoptatam comprehendens

**Chokier, Érasme de
Coloniae Agr., 1684**

Quaestio 40. Officialis quaratione possit vigintiduumviros Jurisdictione sua
abutentes coercere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61908)

vir quatenus in sua iurisdictione ex-
colunt, subiciuntur ordinario, sunt
quod eo respectu ordinario inferiori.

7. Officialis potest vigintiduum viris
extra limites eorum iurisdictionis im-
petitus resistere & adversus eos proce-
dere.

8. Officialis quandoque potest cognoscere de
potestate delegatorum Papa, eisque
resistere.

9. Officialis contra vigintiduum vi-
ros quandoque potest in causa pro-

pria sua iurisdictionis ordinaria esse in-
dex.

9. Vigintiduum viri non habent territori-
um sed sunt in diocesi seu territorio E-
piscopi & Principis Leodien. alio-
quin dicerentur acephali, id est sine
capite sicuti locusta.

10. Privilegiis abutentes coerceri possunt
ab ordinario etiam si essent exempti.

11. Officialis iurisdictione habet in vigin-
tiduum viros, quatenus violatores sunt
pacis vigintiduum viralis, abutendo vel
exercendo terminos eorum iurisdictionis.

OFFICIALIS Leodiensis multitudine causarum & negotiorum mole qui-
bus obruitur, ne iustitia remoram pateretur, adficiente Vicario Leo-
diensi aliquot advocatos selegit, qui ei in cognitione & expeditione cau-
sarum signanter criminalium a consiliis essent, vicique ejus pro te nata subi-
rent.

Contigit autem inquestam generalem promovet per Petrum Lamberti
Fiscum, in qua Officialis Leodiensis decretum tulisse invenitur tenoris sequen-
tis; Officialis Leodiensis Fiscus inquesta actis & testium depositionibus attentis
compareant hugo Naralis & Jasperus in loco sur la sarte degentes Lambertus
Degrimonster, Michael Absalon responsuri ad interroganda infra octo dies ab in-
timatione, alioquin ulterius ordinabimus quod juris erit. Datum anno Domin M.
CC. decimo octavo mensis Maii die vigesima tertia.

Quod quidem decretum intimatum fuit personis in eo tactis, uti liquet ex re-
latione executoris de Cruce specialiter ad istam executionem destinari.

Inde factum est, ut iis qui personaliter vocati fuerint contumacibus, acta cau-
te criminalis iterum deponerentur, iisque depositis, talis fuerit per unum a consiliis
Domini Officialis cujus tunc absentis impeditique vices gerebat concepta resolu-
tio sive opinio. Attenta contumacia & gravitate excessus super violatione pacis pub-
licae & contemptu iurisdictionis Ecclesiasticae censuerem contra non comparentes
nec comparere curantes per decretum capturas procedendum, salvo.

Sic Signatum.
Titius pro Domino Officiali.

Refo.

Resolutio hæc fuit sine scitu & jussu dicti Titii per sententios curiæ reddita in solemnem sententiam, ac per Petrum Lamberti Fiscum executioni perempturam demandata.

Dum autem hæc geruntur, fiscusque ulteriori processui istius sententiæ invigilat, Hugo interpellat D. Officiale ab eo exquirens, num ejus scitu & jussu prædictum illud capturæ decretum latum esset, qui causarum negotiorumque memoriam revocans laudavit atque approbavit in hæc verba. Infra scriptus ex officio declaro, quod decretum capturæ latum in causa Lamberti Fiscii à se latum non substituitur, ideo illud censo non retractandum, sed ratum habendum pro ut ratum habeo. Actum hac 23. Augusti 1618.

Sic Signatum.

Marius Officialis.

Hinc sumptâ vindictæ occasione Hugo mandatum vigintiduumvitalibus pulsavit Titium, quasi is in patria hujus pacem iniegit & deinde Dominum Officiale Leodiensem ut vigintiduum viris det inspectionem cognitionemque faciat actorum, vigore quorum illud capturæ decretum emanavit.

Queritur quid juris, & qua ratione vigintiduumviri qui quotidie magis & magis sumbrias & Phylacteria suæ jurisdictionis dilatant, sicut restringendi.

Antequam quid sentiam explicem, præmitto tribunal vigintiduumvitalis fuisse à majoribus nostris institutum, ut essent judices & velut conservatores pacis quietisque tam publicæ quam privatæ adversus violentias & jus sine autoritate publica exercentes. Quorum proinde jurisdictio adinstar conservatorum extraordinaria est, censeri que debet odiosa & merito restringenda. *Gunter ad pragmat. sancti. 5. Et quia in glo. verb. formam glo. Clem. 1. de officio ordin. Nover conf. 3. num. 3. de offic. del. Feder. de Senis conf. 130. Abb. cap. frater. 16. quæst. 1. D. D. cap. cum Episcopus de offic. ord. in 6. Card. Clem. 1. eod. tit. non vero prætextu hujus clausulæ paci vigintiduumvitali insertæ, Quæ non debet moveri quæ. quæ vi hors 107,* amplianda aut extendenda.

Etenim clausula illa, cujus colore vigintiduumviri jurisdictionem suam extendere satagunt, exaudienda non est de iudicibus qui autoritate sicuti jus dicunt, sive justè sive injustè, prætor enim jus etiam reddere dicitur, cum iniquè decernit, relatione scilicet factâ non ad id quod prætor ita facit, sed ad illud quod

quod facere prætorum convenit, l. ius pluribus §. prætor ff. de iustitia & iure. Sed de
in qui postposita iudicis autoritate privata sua autoritate atque potentia jus exer-
cent. Paces enim patriæ fœdera & privilegia interpretationem à jure scripto ac-
cipere dignoscuntur, cap. causam qua ubi Fel. de rescriptis l. etiamsi ius ff. de bonis li-
beris l. ius ff. de iur. 33. 4. Idque etiam ratio ipsa naturalis quæ pro lege habetur ostendit.
Præter hæc à lege cessante.

Nam si permitteretur viginti duumviris cognitio eorum quæ coram iudici-
bus legitime instituta sunt, valorque aut non valor, iustitia aut iniustitia sen-
tentiarum & rerum coram iudicibus legitime institutis posset coram vigintiduum-
viris in cognitionem disputationemque revocari, nunquam esset, quod tamen Re-
publice maximopere interest litium: finis, l. quidam existima verunt ff. si cert. p. 1. Navar.
cap. not. not. 6. nu. 7. de iudic. paxque vigintiduumviralis quæ constituta est ad salutem
salutem iurisdictionum, esset earundem bellua vorax origoque & confusio inexpli-
cabilis ac quoddam Chaos omnium iurisdictionum contra mentem pacis viginti-
duumviralis & etiam juris scripti dispositionem: Quia ipsitas coram eo iudice dis-
quirenda est, qui eam commisisse fertur, l. si prætor ff. de iudicis. Massuerus in sua praxi
tit. de executione num. 26. tantisperque oportet alios iudices iurisdictionem officium-
que suum suspendere, imò talem cognitionem à se abdicare, Cast. l. cum fideicommissum
ff. de confess. ne falcem suam dicantur mittere in messem alienam, Clem. venera-
bili de electione.

Adeo quidem, ut refricari nequeat vigintiduumviro si non principaliter, sal-
tem incidenter de valore, iustitia vel iniustitia rerum coram aliis iudicibus gestarum
cognoscere posse. Quotum enim incidenter cognoscere? cum principaliter non pos-
sunt, cap. cum quid una via de reg. iur. in 6. Cum etiam principalis illa cognitio valoris
aut non valoris iustitiæ vel iniustitiæ ad alium iudicem spectans sit præjudicialis cui-
cumque alteri cognitioni incidenti dependenti aut connexæ, veniatque ea propter ad
iudicem ad quem talis cognitio spectat remittenda, Oldendorpius in locis communib.
tit. de præjudicial. art. late Abbas cap. in num. 6. de ord. cognit. Menoch. de Res. poss. rem.
10. num. 37. DD. §. præjudiciales in str. de actionib. frustratorius autem est actus qui su-
um finem consequi non potest, l. verb. ff. de vulg. & pup. his ita breviter præmissis,
respondeo, vigintiduumviris mandata in Titium prætextu decreti capturæ eius con-
filiolati deinde in Dom, officialem ut eis acta coram se agitata ac adhuc pendencia
edat, inania esse.

Nam quo ad mandatum illud, prius in Titium, is nihil quam consilium antea
sufficiens ab officiali autoratus adhibuit, cujus proinde nulla potest esse culpa vel
obligatio, l. consilii ff. de reg. iuris.

Idque quamvis Hugo præterdat ejusmodi causas meri imperii per officia-
lem delegari non posse. Tum quia decretum capturæ non fuit à Titio uti offi-
cialis
Fff

ciali delegato seu commissaio. latum, sed tantum ita fieri posse jurispru-
torum more, quorum consilia iudices assumunt respondit. Tum quia licet
plexa sit questio juris canonici, num meri imperii causa committi possit
DD. cap. quod sedem de offic. ordin. satis tamen est affirmantium opinionem
circumstantiis & auctoritatibus non contemnendis, eamque etiam hic Leonius
curia officialis in praxi quae lucerna juris est observari, Rebuff. 2. urb. in praxi
verb. sig. Lique enim ex registoria curiae plus quam saeculo ejulmodi cautus
per officialem advocatis commissas decimasque, ut proinde haec opinio non
non in judicando juxta theotiam Navarii, amplectenda, Navar. in consuet.
confess. cap. sin. in Miscell. tit. qua opinio sit eligenda. Mathesl. in tractatu de
veneris opinio, praesertim quod sit extra disputationis aleam constitutum offi-
cialem impeditum posse alicui advocato committere qui sit vice officialis esse
substitutus, V. Amesl. cons. 44. num. 5. de offic. ord. som. 1. l. si longius ff. de iudic. l. 1.
servare ff. de offic. procons.

Similiter etiam labe atque vitio laborant compulsoriae, quas vigintiduumviri
relaxarunt in Dom. officialem, sicut enim ante dixi, vigintiduumvirum non esse
de valore aut non valore, iustitia vel iniustitia causarum coram officiali agere
narum cognoscere, ita nec ad eorum officium spectare mandata compulsoriae,
per quae editio actorum coram officiali pendendum postulatur, decretum, rapam
quid una via de reg. jur. in 6.

Questio itaque est, an & qua ratione officialis possit vigintiduumviro suae ju-
risdictionis metas excedentes constringere atque coercere.

Priori quaestioni membro respondeo, officialis officio incumbere qui ad instar
est praefidis provinciae, Stephan. Aufser. d. Clem. 1. not. 9. de offic. ord. ut impeditur
ne vigintiduumvir aliter suam potestatem exerceant, extendant & amplent,
quam eis pace vigintiduumvirali permittitur, §. volumus Auchen. in judic.
sine quoquo suffragio cap. nobilissimus dist. 97. quicumque C. de act. exempt. cap. cum
in iure de offic. del. cap. cum contingat de rescriptis, Cardinalis Sabarella Clem. 1. num.
16. vers. item non debet permittere de offic. ord. Sunt enim Episcopi seu locorum
ordinarii conservatores & protectores pacis quietisque suorum subditorum
cap. nuper de sent. excom. & dist. 98. per tot. Card. Clem. 1. num. 16. vers. quia iura essent
frustra nisi essent tuentes. Quorum officium cum valde exuberet, cap. ius publicum
dist. 1. host. cap. 1. de offic. Vicarij Card. d. Clem. 1. num. 16. vers. in alijs. possunt ex of-
ficio nobili declarare & publice testatum omnibus facere vigintiduumvirum
non licere majorem sibi jurisdictionem atque potestatem usurpare, quam vi-
gintiduumvirali pace iis permittitur sit, consequenterque declarare editionem
actorum coram ordinario pendendum non sine temeritate inexplicabilique
litium malo & peccato ab iis peti non posse. Landensis d. Clem. 1. ubi etiam Card.
d. num.

num. 16. per contrarium tenet. Laudensis de offic. ordin. adeoque in eos uti sua jurisdictionis temperatores atque turbatores censuris quibus pollet animadvertere & permissum est. Innoc. cap. dilectus de poenis Stephan. Anfr. de potest. seculari sum. per Epistol. 10. Rotas de hereticis par. 1. num. 555. Ignat. Lopez in pract. crim. cap. 3. num. 7. in 1. 10. col. 2. Et fol. 11. col. 1. in pr.

Præterea diocelani seu ordinarii sunt administratores iurium suarum diocel. cap. cum inter de consuet. Card. d. Clem. 1. num. 16. vers. Et potest. Episcopus, ad quos spectat cum dubium vertitur, num quid fieri vel non fieri possit, explicare atque decernere, malaque etiam atque peruersas consuetudines & iudicium abusus corrumpere, Innocentius d. cap. cum inter Card. d. Clem. 1. num. 16. ubi DD. cap. facientis h. 36.

Longe porro magis quoties vertitur periculum animæ ob peccati mortalis reatum, ordinarii enim hoc iure novissimo quo omnia mortifera peccata censentur ad instar, cuiquam publicorum, Farin. in pract. crim. lib. 1. quæst. 18. n. 16. cap. nov. de iudic. Anfr. ad d. Clem. 1. de offic. ord. officio incumbit, ut ejusmodi reatus pericula avertantur, ca. ecce 2. quæst. 3. cap. quanto de his qua sunt à prelato cap. quoniam de filiis presbyter. d. cap. facientes dist. 86.

Quin autem vigintiduumviri qui sibi jurisdictionem indebitam attribuunt, peccati mortalis reatum incurrant, dubium ei non erit, qui casualitatem auctoritatem maioriore iudicio consideraverit, Navar. in manuali cap. 25. de peccatis iudicum num. 3. Et cons. 3. nu. 1. de crimine falsi D. Thom. 2. 2. q. 60. art. 6.

Posteriori questionis membro respondeo, in Officiali concurrere duplicem jurisdictionem spirituales & temporalem. Eundem proinde posse ad versus vigintiduumviro, si retractati sint, utramque jurisdictionem exercere, spirituales per Ecclesiam censuras, temporalem per manuum injectionem aliarumque poenarum in jurisdictionem, cap. per venerabilem qui sibi sunt legitimi Gregor. Sarr. in thesaur. Theol. moralis lib. 1. cap. 5. num. 3. Sabarella d. Clem. 1. num. 24. Et ibidem etiam laico Stephan. Anfr.

Neque est, quod vigintiduumviri prætexant se à patriæ statibus stabilitos, ordinario esse majores & excellentiores, consequenterque sibi jus ab eo dici jurisdictionique ejus, subijci non posse, cap. cum inferior de majorit. Et obediens.

Id enim eatenus verum est, quatenus commissionis sibi à pace vigintiduumvirali concessæ terminos non excedant, alioquin certe nulla juris ratio refragatur, quominus princeps Episcopusve noster seu ejus locum tenens officialis in eos jurisdictione sua abutentes & infrenatos impermissosque processus confluantes jurisdictionem suam possit exercere, ut bene docet Petrus Bellugas in speculo principum Rubr. 38. de presibus usurpan. jurisdict. §. conqueuntur

num. 4. *et seqq.* DD. d. Clem. 1. de offic. ord. cap. significavit eod. tit.
 7 Ad instar delegatorum Papæ, qui licet sint ordinario majores, cap. sane. ca. student de officio leg. possunt tamen multis in casibus quos tedium esset hinc ferre, ab ipsis ordinariis compelli atque coerceri, DD. cap. fin. de rescriptis DD. autem quæ in provincia C. ubi de crimine agi oportet.
 8 Denique non etiam impedit, quod officiales ad versus quem vigintiduumviri compulsorale relaxarunt, si eorum jurisdictionem sub censuram suam revocet, iudex visus sit propria in causa contra id quod in jure permissum est. *l. unica C. ne quis sua causa iudicet vel jus sibi dicat.*

Id enim hæcenus verum est, nisi nobili ordinariæ jurisdictionis officio eodem ordinariæ jurisdictionis facta tecta veniat conservanda, arg. cap. cum & plac. *l. 1. quod autem de privileg. vel nisi reipublicæ interfit, ut hic plurimum interfit est chaos illud jurisdictionis vigintiduumviris constringi, & reipublicæ bono ad terminos suæ constitutionis circumscribi, ut & nisi notorium sit (provisum est) vigintiduumviris jurisdictionis suæ metas excedere, Castrensis d. l. unica num. 5. C. no liceat in sua causa, id enim iudici ordinario etiam si necdum adeo vocatum sit, vetitum non est, Card. d. Clem. 1. numer. 35. vers. ubi dicitur idem est.* Cum nequidem iudici ordinario vetitum sit de Papalibus litteris cognoscere decretum de fidei inf. Card. d. Clem. 1. numer. 16. vers. potest ergo diocesanus dicere litteras Papales.

Quod ipsum cur de vigintiduumviris patriæ hujus extraordinariis iudicibus respondere non possimus equidem non video. Ratio certe naturalis pro lege hic est habenda, *l. si vis oportet & sufficit ff. de excusat. tut. l. cum ratio ff. de bonis damnatorum*, nam & desiderare legem cum habemus rationem, nihil aliud est, quam infirmitas intellectus. *Aristoteles relatius per Curt. Jun. cons. 58. num. 6. cons. 138. num. 2. præses in d. loco à cessante lege.*

Pro coronide & præscriptorum confirmatione est quod vigintiduumviri nullum habere dici possunt territorium, impossibile enim ut ii qui sunt in territorio alterius territorium separatim habere possint, *latissime Farinaceus dec. 324. par. 2. editionis Antverpiensis anni 1620. Host. cap. cum contingat num. 1. ubi Buziorum num. 11. Abbas num. 18. de foro compot.* Ideoque cum vigintiduumviri necesse dici debeant esse in territorio seu diocesis ordinarij (diocesis enim & territorium Episcopale symbolizant, *ca. si quis Episcoporum num. 16. quest. 2. et ca. omnes Basilica quest. 7. cap. cum Episcopus de officio ord. in 6.*)

Consequens est, nisi dici velint acephali, hoc est sine rege, sine capite sicut locustæ, *cap. nulla ratione ubi glo. dist. 93.*
 Si excedant in privilegio jurata pacis & fœderis vigintiduumviris, eos ad multa

istat aliorum quorumcumque privilegiatorum privilegiis suis ab ordinario coerceri posse *Cardinalis Clem. ab insonibus num. 1. Et ult. de penit. Et in d. Clem. 1. num. 16. D. D. de officio ordin.*

Et enim vigintiduumviri ita impingendo in aliam jurisdictionem, quasi fallacem suam in mellem alienam immitcentes, *Clem. venerabili de elect. ipsimet papales, & fœdera iur. ejurando quotannis firmata, quibus jurisdictiones ordinariæ distinctæ stabilitæque sunt, violant.* Ordinarium autem speciali quodam iure jurisdictionem sibi in violatores pacis vindicare posse tradit *Stephanus Aufrelius, tract. de potestate Ecclesie super laicis, vers. 31. numer. 24. Abb. cap. cum sit generale de foro compet. Et cap. super quibusdam num. 10. de verb. sign. Maranta de ord. im-*

dic. par. 4. dist. 11. num. 15.
Quibus omnibus æqua lance perpenfis concludo, Dominum officialem tribunali vigintiduumvirum jurisdictionem ultra quàm licet exercens, posse iuris remediis ad ordinariam suam potestatem pertinentibus, cohibere atque coercere.

QUESTIO ULTIMA.

An sub hoc fœdere comprehendantur clerici.

SUMMARIUM.

- 1 Clerici secularia officia gerentes huius patri non subiciuntur.
- 2 Consuetudo non confert laicis jurisdictionem in clericos.
- 3 Laici usurpantes jurisdictionem in clericos, sunt ipso iure excommunicati.
- 4 Censuris Pontificum nemo eximitur.
- 5 Sanctiones Pontificas contemnens, spectus est hæreticos.
- 6 Deus vindex jurisdictionis Ecclesiasticæ.

Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam facit, quin res, ætas, usus, semper aliquid apporet novi, aliquid moneat, ut illa quæ rescire credas, nescias, & quæ tibi patarint prima, in experiendo repudies: quod mihi evenit nunc.

Proæmio hoc Terentiano utor rejecturus nunc opinionem Stephani Austerii, & nonnullorum aliorum Gallie Doctorum, quibus quaestione huius partis quinta subscripsisse videbar, libentius adhærens aliis notæ melioris Doctoribus sententiis, non licere adversus clericos etiam laicali officio fungentes.

EFF